

prijenosu kapitala i ideja je tek 20% (85). Novonastale potrebe, funkcija i smisao sadašnje društvene zbilje Europe zahtijevaju i primjerene političke, ekonomske i druge društvene strukture. Neprihvatljive su prividne i parcijalne vrijednosne koncepcije i orijentacije koje su sklone trajnom identificiranju i apologetskom odnosu prema postojećim vrijednostima.«

U okviru propitivanja mogućnosti funkcioniranja Nove Europe kao cjeline, autor, više implicitno nego eksplicitno, razmatra i mogućnost uključivanja u Europu zemalja nastalih na tlu bivše Jugoslavije. On traga za odgovorom na pitanje mogu li one izdržati pragmatičnu i principijelnu provjeru ispunjavanja nužnih pretpostavki za uspješno djelovanje u Europi. Nužna potreba da se naš dosadašnji »circulus vitiosus« života i rada napusti i približi europskom načinu i kvaliteti života i rada, upućuje nas na ponašanje u skladu s pravilima i zakonitostima koje će vladati u cjelovitoj društvenoj strukturi Nove Europe. Zapadnoj, a posebno Istočnoj Europi, postavlja se zahtjev za institucionalizacijom nove integracijske strukture Europske zajednice: infrastruktura, standardi, diplome, atesti, normativi, monetarni mehanizmi, osiguranje, ekološki uvjeti, itd.

Bivstvovanje u takvoj Europi podrazumijeva i svojevrsnu ekonomsku, političku, monetarno-financijsku, vojnu i cjelovitu kulturno-duhovnu socijalizaciju⁵ koja sadrži i bespoštednu konkurenciju, konfrontaciju, te povremenu prikrivenu ili otvorenu, posrednu ili neposrednu hegemoniju moćnih nacionalnih država i drugih subjekata Europe. Autor s pravom upozorava da je srušen Berlinski zid, kao fizička prepreka između Istoka i Zapada, ali da, čini se, Zapad uspostavlja novi,

⁵ »Strah od kulturnog kolonijalizma nije ništa manje prisutan u Europi od političkih, ekonomskih i drugih strahova od totalitarnog društva i totalitarnog prava s pozicija prava jačeg i moćnijeg u procesu globalizacije ekonomije i tehnologije u čemu se gubi identitet, autonomija između individualnog (klasičnog i nacionalnog) i globalnog...« (3).

nevidljivi Berlinski zid prema Istoku, koji mu je već sada teško savladiva prepreka. Posljedice razdvojenosti Istočne i Zapadne Europe značajno su utjecale, i još uvijek utječu, na povijesne tijekove zemalja nastalih na tlu bivše Jugoslavije.

Za optimalno uključivanje sveukupnih potencijala pojedine zemlje u europske društvene tijekove nužno je da retorika poželjnog i svaka druga nedosljedna europska orijentacija radikalno ustupi mjesto objektivno-kritičkoj vrijednosnoj orijentaciji i recepciji, osnovna je poruka i smisao prikazane knjige dr. Kulića.

Fahrudin Novalić

Prikaz

S. Elezović

Povijesni razvoj komuniciranja

(vrste i oblici kroz stoljeća)

A. G. Matoš, Samobor, 1992. (515. str.)

Knjiga S. Elezovića rezultat je autorova desetljetnog marljivog istraživanja u području koje je vrlo slabo osvjetljeno, osobito u nas.

Budući da je namijenjena prvenstveno studentima novinarstva, autor se opredijelio za hrestomatiju, kao najbolji način kazivanja da čitateljima prenese cjelovitu i autentičnu informaciju o razvoju novinarstva u nas i u svijetu. Da bi razumijevanje učinio što lakšim, dijelove svojih analitičkih tekstova popratio je originalnim dokumentima, od kojih se s nekima susrećemo prvi put.

Elezović je gradivo rasporedio prema općim informacijsko-komunikacijskim revolucijama, epohe u razvoju novinarstva tretira u funkciji specijalne komunikacije (to je tzv. kinetičko i oralno novinarstvo plemenskog bubnja i drugih signalnih uređaja za prijenos informacija), zatim pismoslovne komunika-

cije s kojom od Cezarovih novina Acta diurna zapravo počinje moderno novinarstvo, te u funkciji tiskoslovne komunikacije s kojom zapravo od rototiska počinju dnevnici i masovna pojava novina, sve do najnovije pojave tzv. elektroničkih novina s najbržim prijenosom informacija.

Koristeći relevantnu stranu literaturu, Elezović čitateljima uspješno i iscrpno dočarava svjetski razvoj novinarstva i novinarskih agencija, bez kojih se danas ne može razumjeti djelovanje tisuća novina.

Što se pak tiče proučavanja povijesti novinarstva na našim prostorima, autor je, slijedeći službeni program, prikazao taj razvoj kod svih južnoslavenskih naroda. Njegov je prikaz uravnotežen, analitičan i objektivian, te omogućuje čitatelju da prati višestoljetni razvoj novina na Balkanu, a posebno u Republici Hrvatskoj, gdje je najstarija novina »Kraljski Dalmatin« tiskan u Zadru još 1807. godine.

Da bi čitatelje što bolje upoznao s tim razvojem, Elezović je svoj analitički komentar ilustrirao svim važnijim dokumentima, kao i napisima drugih autora.

Knjiga je pisana biranim jezikom, te se lako čita. Međutim, njena serioznost time nije dovedena u pitanje. Dapače, spajajući analitičnost sa stilskim kazivanjem, autor je uspio maksimalno *clare et distincte* razložiti građu tijekom protekle dvije tisuće i više godina otkako je čovječanstvo — pronasavši si-

stem ekstrapisihčke memorije — uspjelo na posredan način i odložnim relejem generacijski prenositi iskustva i tako ubrzati razvoj.

Kad se novinarstvo promatra u okviru općeg kulturološkog razvoja, očito je da je njegova uloga neprocjenjiva upravo zbog brzine i točnosti prijenosa onih stvaralačkih dosega čovječanstva koji su utjecali na razvoj proizvodnje, znanosti i umjetnosti.

Ova knjiga na filmski način prati razvoj kolektivne ljudske pameti na temelju novinarskog posredovanja informacija od naroda do naroda i od stvaralaca do svakog čovjeka.

Autor je manje pažnje posvetio najsuvremenijim medijima (radiju i televiziji, a posebno kompjuteristici) i svakako bi bilo poželjno da se u drugom izdanju ovim najnovijim medijima (koji su najsnažniji, najupečatljiviji i najbrži u povijesti) posveti cijelo poglavlje. To više što nijedna zemlja neće moći ući u 21. stoljeće visoke tehnologije i višeg sistema informacijske obrade bez implementacije elektroničkih medija, a što više neće biti novinara koji se neće znati koristiti tim medijima.

Ovom smo knjigom dobili dijakronijski i sinkronijski cjelovit analitički prikaz razvojnog puta novinarstva (posebno novinarstva) i najvažnijih originalnih dokumenata, te je popunila vidnu prazninu u teoriji i praksi našeg novinarstva.

Juraj Plenković

